

De stilte van Jan Renkema

De schrijver van de *Schrijfwijzer* gaat met pensioen

Vorige week ging Jan Renkema, auteur van de veelgebruikte *Schrijfwijzer*, met pensioen. Met een rede getiteld 'Weg van taal' nam de oud-redacteur van *Onze Taal* afscheid als hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg. Portret van een taalkundige die gefascineerd is door ambtenaren, Homerus en de gewone taalgebruiker.

Marc van Oostendorp

Niemand kent de beperkingen van taal beter dan Jan Renkema, de auteur van de *Schrijfwijzer*, en waarschijnlijk de bekendste taalkundige van Nederland. Eind vorige maand nam hij afscheid aan de Universiteit van Tilburg. Hoezeer hij tijdens zijn hele loopbaan ook gefascineerd is geweest door de mogelijkheden die taal ons mensen biedt, telkens is hij in zijn werk teruggekomen op een communicatiemiddel dat volgens hem rijker en dieper is dan woorden: de stilte.

"Taal kan alleen omschrijven, oproepen, suggereren", schreef hij in 1992, toen de Universiteit van Tilburg een 'stiltecentrum' opende waar studenten en medewerkers konden contempleren. "Stilte kan bij wijze van spreken alleen hoorbaar worden ónder woorden." En in 2006 schreef hij in *Onze Taal*: "Het mooiste woord vind ik het moment vóór de taal: als iemand licht opademt en – terwijl woorden linksom-rechtsom van

uit de hersenschors van synaps naar synaps vorm krijgend razendsnel door zijn spraakorgaan schieten – alvast de eerste adem uitblaast ... 'uhm'. (...) Waarom stoppen we gewoon niet bij *uhm*?"

In 2000 riep Renkema de Nederlandse Taalunie zelfs min of meer gekschend op om "de studie naar culturele verschillen tussen Zuid en Noord in het gebruik van stiltes" te stimuleren. Hij gaf ook voorbeelden van het betekenisvol gebruiken van stilte. Een student brengt een studente naar huis na een avondje uit. Bij de voordeur vraagt het meisje: "Kom je even mee eh koffiedrinken?" De stilte die de jongen dan laat vallen kan meer uitdrukken dan woorden, en kan verwoestend zijn voor het zelfvertrouwen van het meisje.

■ AMBITIE

Het voorbeeld is op een aantal manieren kenmerkend voor Renkema. Behalve dat het iets zegt over zijn interesse in